

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta pedagogická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2007

Aleš Ihnatišín

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Kód oboru: 7502R023

Název bakalářské práce:

TRESTNÁ ČINNOST MLÁDEŽE

CRIMINAL ACTIVITY OF ADOLESCENTS

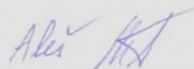
Autor:

Aleš Ihnatišín

Údolní 26

468 51 Smržovka

Podpis autora:

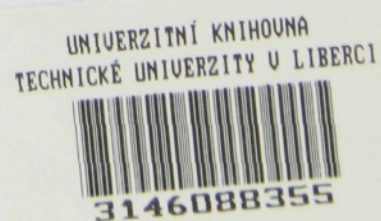
Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Píša

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
46	0	4	6	16	1 CD

CD obsahuje **celé** znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 30.4.2007

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:

Aleš Ihnatišín

Adresa:

Údolní 26, 468 51 Smržovka

Studijní program:

Sociální práce

Studijní obor:

Penitenciární péče

Kód oboru:

7502R023

Název práce:

TRESTNÁ ČINNOST MLÁDEŽE

Název práce v angličtině:

CRIMINAL ACTIVITY OF ADOLESCENTS

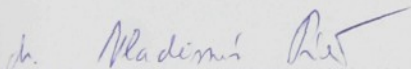
Vedoucí práce:

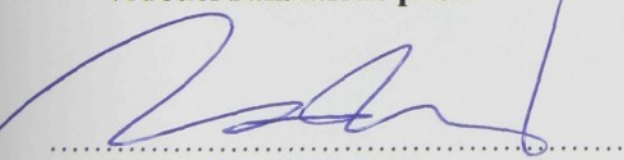
PhDr. Vladimír Píša

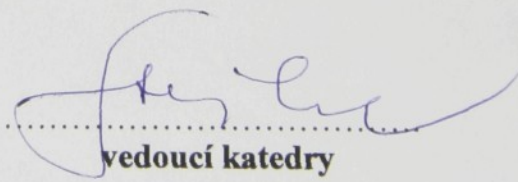
Termín odevzdání práce:

30. 04. 2007

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

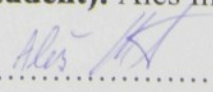

vedoucí bakalářské práce

děkan FP TUL

vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Aleš Ihnatišín

Datum: 28. 01. 2006

Podpis studenta:

KSS

+CD

46 s.

V211/04 B

lat., grafy

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

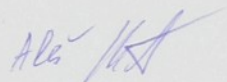
Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom(a) povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 30.4.2007

Podpis:

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Vladimíru Pišovi nejenom za vedení, cenné rady a podnětné připomínky při tvorbě této práce, ale zároveň i za jeho vstřícnost a ochotu.

Název bakalářské práce: Trestná činnost mládeže

Název bakalářské práce: Criminal activity of adolescents

Jméno a příjmení autora: Aleš Ihnatišín

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2006-2007

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Vladimír Píša

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou trestné činnosti mládeže. Jejím cílem bylo přispět k analýze příčin páchaní trestné činnosti mládeže. Práci tvořily dvě oblasti. První část byla teoretická. Část teoretická zpracovala a prezentovala použité odborné zdroje a popisovala vývoj jedince, nejčastější příčiny trestné činnosti mládeže, možnosti prevence a úlohu policie. Druhá část byla praktická. V praktické části bylo použito studia dokumentace k analýze 30 jedinců, kteří páchali trestnou činností v dané lokalitě v roce 2006. Výsledky vyhodnotily jedince, kteří žijí v rozvrácené rodině nebo měli problémy ve škole. Práce byla zaměřena na možnosti prevence a úlohu policie. Výsledky vyústěly v konkrétní navrhovaná opatření policie. Největší přínos práce bylo odhalení současného stavu v dané lokalitě.

Klíčová slova: mládež, mladistvý, možnosti prevence, navrhovaná opatření, nezletilý, příčiny trestné činnosti, případová studie, studium dokumentace, úloha policie, vyhodnocení předpokladů, vývoj jedince.

Summary:

The bachelor work was engaged in the problem criminal activities of adolescents. Its aim was to contribute to the causes and consequences of criminal activities of adolescents. The work was created by two parts. The first part was the desk study. The desk study worked and presented the application of special information sources and the desk study was representing the evolution of man, the frequentest causes of criminal activities of adolescents, the possibilities of preventions and the role of police. The second part was the practical study. The practical study was able to study documents to the analyses of 30 individuals, which they were committing criminal activities in this locality in 2006. The study analysed individuals who were living in the breakdown of families or they were having problems at school. The work was intended on possibilities of preventions and the role of police. The study ended in the concrete precaution proposed by the police. The biggest contribution of the work was disclosing the present circumstance in this area.

Keywords: young people, adolescent, possibilities of preventions, precaution proposed, minor, cause of criminal activity, case study, study of documentation, role of police, presumptions evaluation, evolution of man.

OBSAH

1 Úvod.....	8
2 Teoretické zpracování problému.....	9
2.1 Vývoj jedince	9
2.1.1 Prenatální období	10
2.1.2 Perinatální období	10
2.1.3 Postnatální období.....	10
2.1.3.1 Období novorozenecké	10
2.1.3.2 Období kojenecké	11
2.1.3.3 Období batolecí	11
2.1.3.4 Období předškolní.....	12
2.1.3.5 Mladší školní věk	12
2.1.3.6 Období dospívání	12
2.1.3.6.1 Období pubescence	13
2.1.3.6.2 Období adolescence	13
2.2 Nejčastější příčiny trestné činnosti mládeže	13
2.2.1 Dědičnost	14
2.2.2 Konstituce	14
2.2.2.1 Syndrom hyperaktivity.....	14
2.2.2.2 Vrozené osobnostní dispozice.....	15
2.2.2.3 Pohlaví	15
2.2.3 Rodina	15
2.2.3.1 Rodina jako společenská instituce	16
2.2.3.2 Společenské postavení rodiny	17
2.2.3.3 Rodinné vazby	17
2.2.3.4 Disciplína v rodině	18
2.2.3.5 Rodičovský dohled.....	18
2.2.3.6 Rodinná interakce	18
2.2.4 Osobnost	19
2.2.4.1 Psychologické testy	19
2.2.4.2 Popis znaků chování	19
2.2.4.3 Variabilita osobností s rizikovým chováním	21

2.2.5 Škola	22
2.2.6 Skupiny a subkultury mládeže	25
2.2.6.1 Stabilní a nestabilní kriminální skupiny	26
2.2.6.2 Drogová subkultura.....	26
2.2.6.3 Subkultura rasistická	27
2.2.6.4 Subkultura pseudonáboženská	27
2.3 Možnosti prevence a úloha Policie ČR.....	28
2.3.1 Činnost preventivně informační skupiny Policie ČR na okresní úrovni.....	29
2.3.2 Programy v dané lokalitě	31
3 Praktická část	33
3.1 Stanovení předpokladů.....	36
3.2 Použité metody.....	36
3.3 Zkoumaný vzorek	36
3.4 Získaná data a jejich interpretace.....	37
3.5 Případová studie	40
3.5.1 Případová studie nezletilého	40
3.5.1.1 Osobní anamnéza	40
3.5.1.2 Rodinná anamnéza	40
3.5.1.3 Studium dokumentace.....	41
3.5.2 Případová studie mladistvého	41
3.5.2.1 Osobní anamnéza	41
3.5.2.2 Rodinná anamnéza	42
3.5.2.3 Studium dokumentace.....	42
4 Závěr	43
5 Navrhovaná opatření	44
5.1 Obecná doporučení	44
5.2 Doporučení pro zadanou lokalitu.....	45
6 Seznam použitých zdrojů.....	45

1 Úvod

Dětství a následné dospívání patří mezi nejdůležitější období života každého jedince. V této etapě člověk prochází několika vývojovými obdobími, kdy každé období je charakteristické svými anatomickými, fyziologickými, psychologickými a sociálními charakteristikami. Vývoj každého jedince je závislý na mnoha vnějších i vnitřních faktorech, které na něho v průběhu života působí. U každého jedince tedy probíhá zcela individuální vývoj.

Kriminalita mládeže je stále spojena s nezaměstnaností, nemajetností, nedostatečným vzděláním, s nízkou motivací k práci. Všechny tyto faktory jsou vzájemně propojeny. Sociální selhání mohou mít původ v rodině nebo ve škole.

Mezi mládež řadíme nezletilé a mladistvé. Nezletilým je jedinec do věku patnácti let, který není trestně odpovědný. Za mladistvého považujeme osobu ve věku od patnácti do osmnácti let. Jde o osobu, která je již trestně odpovědná.

Po listopadu roku 1989 došlo ke strmému nárůstu kriminality. Od této doby se kriminalita stává jedním z nejnebezpečnějších a nejzávažnějších jevů naší společnosti. V roce 1996 kriminalita dosáhla nejvyšší hranice, od tohoto roku dochází k postupnému snižování. Kriminalitu lze dělit v různých oborech do různých skupin. V této práci je kriminalita zaměřena na trestnou činnost mládeže, která byla spáchána na teritoriu Obvodního oddělení Policie ČR Jablonec nad Nisou - město.

Obecně lze říci, že trestná činnost mládeže je oproti trestné činnosti dospělých zastoupena v menší míře. V popředí trestné činnosti mládeže stojí majetková trestná činnost (především krádeže). S výraznějším odstupem následuje trestná činnost násilná (loupeže, ublížení na zdraví).

Analýza příčin trestné činnosti mládeže je velice široký a náročný pojem. Cílem bakalářské práce je vypracování příspěvku k analýze příčin páchaní trestné činnosti mládeže v dané lokalitě. Dále práce obsahuje možnosti prevence a úlohu policie.

V první, teoretické části je nejprve problém popsán z teoretického hlediska. Nejdříve je ve stručnosti uveden vývoj jedince od prenatálního období až do období dospívání (období, na která je tato práce zaměřena). Dále jsou popsány nejčastější příčiny trestné činnosti mládeže. Teoretická část zároveň obsahuje možnosti prevence a úlohu policie, přesněji Policie ČR.

Praktická část je zaměřena na vývoj kriminality mládeže v posledních deseti letech (tj. od roku 1997 až do roku 2006) v okrese Jablonec nad Nisou, přičemž je dále zadaná lokalita rozčleněna na různé druhy trestné činnosti. Cílem bylo vypracovat analýzu příčin spáchané trestné činnosti ze strany mládeže v roce 2006 na teritoriu Obvodního oddělení Policie ČR Jablonec nad Nisou - město, aby byl přiblížen současný stav v zadané lokalitě. K vypracování byly zvoleny metody studium dokumentace a analýza získaných dat. Pro dokreslení praktické části jsou ke konci vypracovány dvě případové studie vybraných kriminálně se chovajících jedinců – nezletilého a mladistvého.

2 Teoretické zpracování problému

2.1 Vývoj jedince

Z hlediska vývojové psychologie je předmětem duševní vývoj jedince od početí do smrti. Ten se skládá ze změn v průběhu života.

Jednotlivá vývojová období přináší každému jedinci nové charakteristiky (anatomické, fyziologické, psychologické a sociální).

Švingalová (2003, s. 15) uvádí, že vývoj každého jedince je zcela individuální, závislý na mnoha vnějších i vnitřních faktorech, které v průběhu života na jedince působí.

Jednotlivá období se dělí na období prenatální, perinatální a postnatální, které je dále děleno na další etapy (od novorozeneckého období do stáří). Protože je tato práce zaměřena na mládež, jsou zde uvedena pouze vývojová období od prenatálního období až do dospívání.

2.1.1 Prenatální období

Jedná se o časový úsek od početí do porodu. K vývoji jedince dochází v děloze. V rámci této etapy se tvoří základ všech orgánů. V této době je embryo zvýšeně vnímavé vůči škodlivým vlivům. Je zde větší riziko vzniku vrozených vad.

Dále se začíná formovat lidská podoba. Některé orgány začínají uskutečňovat svou funkci.

2.1.2 Perinatální období

Jde o období porodu a těsně kolem porodu. V tomto období může být plod ohrožen zejména nešetrným vedením porodu, porodními komplikacemi, infekcí.

2.1.3 Postnatální období

Postnatální období dále dělíme na:

- období novorozenecké,
- období kojenecké,
- období batolecí,
- období předškolní,
- mladší školní věk,
- období dospívání,
- dospělost,
- stáří.

2.1.3.1 Období novorozenecké

Toto období trvá asi čtyři až šest týdnů. Novorozenec se přizpůsobuje novému prostředí. U novorozence roste schopnost aktivně ovládat prostředí a zapojit se do sociální interakce.

Hned po narození je schopen reagovat na podněty z vnitřního i vnějšího prostředí. Pokud je novorozenec zdravý, jsou u něho vyvinuty i základní nepodmíněné reflexy (např. sací, vyměšovací, polykací, atd.).

Švingalová (2003, s. 28) podle Langmeiera rozlišuje **synchronní a asynchronní vztah** mezi matkou a dítětem. Pokud matka ví a chápe, co dítě požaduje, co prožívá, reaguje na přirozený biorytmus matky a dítěte. Mluvíme tedy o synchronním vztahu. Jestliže však matka neví, jak reagovat na potřeby dítěte, jde o asynchronní vztah. Dítě ztrácí sociální zájem a přestává obvykle používat křik jako komunikační prostředek. Asynchronní vztah podporují nestandardní aktivity jak novorozence (např. novorozenec s Downovým syndromem, rozštěpy, lehkou mozkovou dysfunkcí, apod.), tak matky (např. matky nezralé, duševně nemocné).

2.1.3.2 Období kojenecké

Kojenecké období trvá od čtvrtého až šestého týdne do dvanáctého měsíce. Jde o období, kdy se velmi rychle vyvíjí celá osobnost. Toto období je charakteristické otevřeností k podnětům z okolního světa. Mezi úkoly řadíme získání důvěry a pocitu bezpečí ve vztahu k okolí.

V tomto období rozvoje poznávacích procesů hraje hlavní úlohu motorika a vnímání. Zejména zrakové vnímání, kterým kojenec získává velké množství informací. Důležitým faktorem je pochopení trvalosti a stability okolních objektů.

2.1.3.3 Období batolecí

Do tohoto období řadíme jedince od jednoho do tří let. Neustále pokračuje rozvoj celé osobnosti. Hlavní pokrok je zaznamenáván ve vývoji motoriky (hrubé i jemné), lokomoci (prostředek prostorového osamostatňování) a v řeči. Dítě začíná chodit. Dochází k vývoji vlastní identity. Dítě si uvědomuje sebe sama, svou jedinečnost a svůj vztah k okolnímu prostředí. Důležitým vývojovým aspektem je sebeprosazení, které má charakter vzoru a negativismu.

2.1.3.4 Období předškolní

Trvá od tří do šesti až sedmi let (do nástupu do školy). Dítě se již dobře pohybuje, ale motorika se nadále vyvíjí. K tomu se rozvíjí zručnost, kresba, řeč, myšlení a zbylé poznávací procesy. Do vývoje zasahuje i oblast sociální a emoční.

V tomto období je rodina nadále významným socializačním činitelem, ale postupně se začíná orientovat i na jinou skupinu lidí, zejména na své vrstevníky (např. v mateřské škole). Aby bylo dítě připravené ke vstupu do školy, musí se stát relativně samostatným, ukázněným, sociálně a emočně přiměřeně vyspělým a zralým s rozvinutými poznávacími procesy, řečí a motorikou. Musí být schopné vynaložit určitou námahu k započetí i méně příjemné činnosti a k jejímu dokončení. Při práci musí být přiměřeně soustředěné a vytrvalé.

2.1.3.5 Mladší školní věk

Vstupem do školy je dítě vystaveno nové sociální roli. Navíc mu začíná nová povinnost, kterou je učení. Ve škole se systematicky dále rozvíjejí poznávací procesy a celá osobnost dítěte. Dítě společně se svými vrstevníky tráví více času. Potřeba kontaktu s vrstevníky je jednou ze základních potřeb školního věku.

V této etapě života má dítě tendenci všechno pochopit opravdově, promítá se to do jeho myšlení, řeči, apod. Na druhou stranu je jedinec závislý na tom, co mu sdělí rodiče a učitelé. Pro zdárný další vývoj je důležité, aby si dítě vytvořilo kladné sebehodnocení. Dítě v tomto věku chápe základní hodnoty a normy.

2.1.3.6 Období dospívání

Jedná se o období mezi dětstvím a dospělostí. Toto období dále dělíme na období pubescentní a adolescentní.

Na jedné straně jde o etapu vymezenou známkami pohlavního zrání a zrychlení růstu, na straně druhé jde o dovršení plné pohlavní zralosti a dokončení tělesného růstu.

2.1.3.6.1 Období pubescence

Hlavním a důležitým cílem tohoto období je ukončení povinné školní docházky a volba povolání.

V první fázi tohoto období (fáze prepuberty) se jedinci převážně orientují na homogenní skupiny. Toto období také bývá nazýváno druhým obdobím vzdoru a negativismu.

Ve druhé fázi (fáze vlastní puberty) jde hlavně o důležitý biologický mezník. Změny růstu pokračují, nápadnější jsou změny i v psychice. Do popředí se dostává myšlení logické, stejně tak je posílena i paměť logická. Na důležitosti nabývá potřeba párového homogenního přátelství. Vztah k učitelům se v tomto období výrazně mění.

Zájmové činnosti pubescentů se výrazně mění tím, že se prohlubují a specializují. V této době se také mění postoj k sobě samému.

2.1.3.6.2 Období adolescence

Tento úsek života trvá do dvaceti až dvaadvaceti let. Z pohledu školy jde o období, kdy jedinec ukončí profesní přípravu a nastoupí do zaměstnání.

Hlavně ke konci období navazuje jedinec hlubší a stálejší vztahy s cílem najít životního partnera. Další osobnost adolescenta se již formuje zejména sebevýchovou. Toto období je snahou po osamostatnění. Je zaznamenávána kritičnost k autoritám, odmítání jejich kontroly. Naopak jedinci nekriticky přijímají nové vzory a životní cíle. I přes tyto problémy si běžně dospívající udrží citový vztah ke svým rodičům.

2.2 Nejčastější příčiny trestné činnosti mládeže

Existuje mnoho nejrozličnějších příčin, kvůli kterým je páchána trestná činnost ze strany mládeže. Z různých výzkumů vyplývá, že mezi nejhlavnější příčiny, které mají vliv na páchání trestné činnosti mládeže, patří dědičnost, konstituce, rodina, osobnost, škola, skupiny a subkultury mládeže.

2.2.1 Dědičnost

Dědičnost patří mezi jednu z příčin trestné činnosti, protože vlastnosti osobnosti i většina lidských postojů jsou dědičné. Přestože se k této příčině přikládá menší důraz, patří dědičnost k důležitým faktorům ovlivňujícím protiprávní jednání. Genetické vlohy samy o sobě nevedou k trestné činnosti. Pouze zvyšují možnou pravděpodobnost, že ve spojení s dalšími vlivy bude protiprávní jednání uskutečněno.

U mládeže je daleko složitější určit, kam bude jeho další život směřovat, neboť se u takového člověka může jednat o situaci, ve které se ocitne poprvé a naposledy nebo ve které bude v budoucnu pokračovat.

2.2.2 Konstituce

Konstituce neboli souhrn tělesných a povahových znaků jedince zděděných nebo získaných, určujících současný stav jedince i jeho vývoj, je dalším z příčin trestné činnosti mládeže. V literatuře je z této problematiky často uváděn syndrom hyperaktivity, vrozené osobnostní dispozice nebo pohlaví.

2.2.2.1 Syndrom hyperaktivity

Tato porucha byla dříve nazývána jako lehká mozková encefalopatie, později nazývána minimální mozkovou dysfunkcí.

Asi nejnápadnějšími znaky této poruchy jsou trvalý neklid, impulzivita, agresivita, změny nálad, záchvaty vzteku, snížené sebehodnocení a velké kolísání pozornosti. Daleko více tato porucha postihuje chlapce než děvčata. Při vzniku této poruchy hraje roli i dědičnost.

Při pohledu na dlouhodobé sledování hyperaktivní mládeže je vidět, že jejich potíže nemizí v době dospívání. V dospělosti a dospívání mají tyto lidé daleko větší problémy a potíže v adaptaci na společenské prostředí než jejich vrstevníci. Nové výzkumy ukazují, že hyperaktivní jedinci jsou zastoupeni šestnácti až třiceti procenty v celkovém počtu mládeže, která porušila zákon.

2.2.2.2 Vrozené osobnostní dispozice

U pachatelů je velmi často diagnostikována psychopatie. Jedná se o trvalou, vrozenou osobnostní dispozici, kterou je člověk postaven mimo normu. Jde o nevyváženou a neharmonickou osobnost, což jí stěžuje zařazení do společnosti. Některé rysy osobnosti jsou potlačeny, jiné jsou naopak zdůrazněny. U mládeže je však často dosti obtížné tyto rysy odlišit. Důvodem jsou stále povahové rysy, které se v osobnosti nachází vedle povahových změn vyvolaných probíhajícím dospíváním. Kvůli této poruše má takto postižený člověk opakované, stereotypní konflikty v sociálním prostředí.

Mezi další konstituční disponující faktory patří snížená úroveň rozumových schopností. Někteří odborníci soudí, že celkově snížená úroveň rozumových schopností představuje pro každého mladého jedince znevýhodnění. Každý, kdo je rozumově méně nadaný, je v útlém věku ohroženější nepříznivými vlivy rodičů. Podobně tomu je i ve škole, kde si obtížněji buduje pozici v kolektivu.

2.2.2.3 Pohlaví

Dalším z disponujících konstitučních faktorů je pohlaví jedince. Všeobecně ze zveřejňovaných statistik vyplývá, že se muži dopouštějí trestných činů mnohem častěji než ženy. V současné době však pozvolna narůstá kriminalita žen, takže se dřívější vysoký nepoměr snižuje.

Svůj podíl na vyšší kriminalitě chlapců má jistě odlišná výchova chlapců a dívek. Obecně jsou dívky v rámci společnosti více pod dohledem ze strany svých rodičů a dalších dospělých.

2.2.3 Rodina

Jde o základní společenskou skupinu, která je spojena pokrevním příbuzenstvím nebo právními svazky.

Rodina patří mezi hlavní činitele, kteří jsou odpovědní za selhávání mládeže a jejich kriminální chování. Matoušek a Kroftová (2003, s. 39) rozděluje v rámci rodiny tyto faktory, které mohou ovlivnit nebo způsobit, že se jedinec stane kriminálně činným:

- rodina jako společenská instituce,
- společenské postavení rodiny,
- rodinné vazby,
- disciplína v rodině,
- rodičovský dohled,
- rodinná interakce.

2.2.3.1 Rodina jako společenská instituce

Ze současného trendu západoevropských zemí vyplývá, že klesá počet sňatků a také porodnost. Větší počet členů rodiny je dnes již spíše výjimkou. Vyrůstá počet rodin, které mají děti bez sňatku. Vyrůstá také počet rozvodů, v čemž patří Česká republika na přední příčky. Všechny tyto skutečnosti výrazně narušují rodinné zázemí, ve kterém mládež vyrůstá, což má na výchovu jistě zásadní vliv.

Z literatury obecně vyplývá, že děti vychovávané pouze jedním z rodičů (v převážné většině v péči matky) mají více problémů, a to včetně problémů týkajících se střetu se zákonem. Přitom přítomnost otce je v rodině důležitá. Z výzkumů dále plyne, že přítomnost otce v rodině, oproti rodinám bez otce nebo s nevlastním otcem, zabraňuje trestní činnosti ze strany syna.

Skoro všechny kompetence rodiny jsou nyní přebírány státem, popřípadě i nestátními organizacemi. Dítě navštěvuje od útlého věku kolektivní zařízení. Stejně také většina lidských aktivit v období adolescence i v dospělosti se odehrává mimo rodinu.

Nyní vznikají nové typy rodin, které však ještě stačí zastávat hlavní funkce rodiny. Mezi tyto funkce patří výchova malých dětí, ekonomická a vztahová solidarita, která je však oproti minulosti slabší. Špatně funkční rodiny budou v budoucnu jistě přibývat, s tím souvisí fakt, že bude sílit tlak na to, aby funkce rodin přebíraly státní instituce nebo jiné subjekty.

2.2.3.2 Společenské postavení rodiny

Dříve platilo, že převážná většina delikventně se chovajících mladých lidí pochází z nejméně vzdělaných a chudých rodin. Dalším vývojem se však ocitáme ve společnosti, kde se zvyšuje počet protiprávně jednající mládeže ze středních vrstev, a dokonce dochází i nárůstu počtu kriminálně se chovající mládeže z nejvyšších společenských vrstev. V těchto případech jde o následek neustále se snižujícího vlivu rodiny na chování mládeže. Každopádně neustále je v tomto měřítku zastoupena mládež z nejnižších vrstev společnosti. Jde o jedince, kteří se vyskytují ve společnosti, kde jsou lidé s minimální kvalifikací, kde je chudoba a nejvyšší míra nezaměstnanosti.

2.2.3.3 Rodinné vazby

Rodinné vazby patří mezi hlavní a neodmyslitelné činitele osobnostního vývoje. Pokud rodinné vazby nefungují od samého počátku správně, hrozí, že se v dalším vývoji projeví.

Ze studií kriminálně jednající mládeže vyplývá, že rodinné prostředí protiprávně jednajících jedinců obsahuje ze strany rodičů minimální zájem o děti. Děti rodiče popisují tím, že se jim nevěnují, nezajímají je jejich potřeby.

Výjimečnou skupinu tvoří mládež, která nikdy rodinné prostředí nepoznala. Tyto jedinci jsou vychováni v kolektivních institucionálních zařízeních. Tyto v pravém slova smyslu deprivované děti mají nejen oslabenou schopnost navazovat vztahy a nalézat v nich uspokojení, mají i oslabený smysl pro „civilní“ realitu. Jejich kriminální chování může být někdy projevem naivity a „vrstevnického“ vidění světa, které neměly možnost korigovat v dlouhodobém vztahu k respektovanému dospělému a také ve vztahu k mimoústavním institucím. Jejich adaptace na ústav je samozřejmě lepší než adaptace na samostatný život mimo ústav; proto pro ně může být vazba i vězení vlastně známým prostředím, které nevědomky upřednostňují před náročnou samostatností života na svobodě.

2.2.3.4 Disciplína v rodině

V rodinách, ve kterých žijí kriminálně se chovající jedinci, často panuje nevyrovnaný a nestálý výchovný styl. Někdy rodič své dítě za špatné chování potrestá až velmi tvrdě, jindy ho za stejný prohřešek nepotrestá vůbec.

Na dítě také působí příliš agresivní chování rodiče. Takové chování se také častěji vyskytuje v rodinách, kde se mládež chová delikventně. Dítě doma lže, vymýšlí si, a to jen proto, aby se vyhnulo tvrdému trestu. Ve výsledku je tedy namísto kladného efektu vyvoláváno opačné, negativní chování.

2.2.3.5 Rodičovský dohled

Rodičovské chování je jedním z dalších faktorů, který má vliv na delikventní chování mládeže. Každý rodič by měl mít zájem o své dítě v tom ohledu, s kým se stýká, jaké činnosti se věnuje ve svém volném čase, apod.

Nepřítomnost rodičovské postavy v rodině je pro dítě nepochybně rizikovým faktorem. V rodině, kde se vyskytuje kriminálně se chovající mládež, chybí nejčastěji otec. Hlavním důvodem je rozvod nebo skutečnost, že s matkou nikdy nezačal žít. Ze strany chlapce je pak postrádán vzor, se kterým by se mohl identifikovat. Dívky postrádají mužské chování. Obecně pak dětem chybí druhý zdroj výchovy.

Každé dítě hledá vzor ve svých rodičích. Jestliže jeden z rodičů má problémy či střety se zákonem, je daleko větší předpoklad, že se tyto skutečnosti projeví i na dětech, které v tomto prostředí vyrůstají.

2.2.3.6 Rodinná interakce

Vliv na delikventní chování dětí má jistě i způsob řešení konfliktů v rodině. Provedené výzkumy potvrzují, že děti, které vyrůstají v rodinách, kde dochází často ke konfliktům mezi rodiči, mají větší sklon ke kriminálnímu chování.

2.2.4 Osobnost

Matoušek, Kroftová (2003, s. 52) uvádí, že vědecké soudy o osobnostech kriminálně se chovajících mladistvých se opírají o tyto metody:

- psychologické testy,
- popis znaků chování,
- variabilita osobností s rizikovým chováním.

2.2.4.1 Psychologické testy

V testech komplexně popisujících osobnost se u delikventně jednajících mládeže nacházejí zvýšené a snížené hodnoty škál. U nás se užívá škála psychopatie v MMPI a škála socializovanosti v CPI. Tyto jsou v současnosti považovány za nejspolehlivější ukazatele osobnostního sklonu k delikvenci.

Škála psychopatie v MMPI měří spíše odklon osobnosti od sociálních norem než míru psychopatičnosti osobnosti. Rozdíly mezi delikventně a nedelikventně se chovajícími lidmi jsou v obou těchto škálách významně odlišné ve všech zkoumaných vzorcích lidí.

Samotné hodnoty v uvedených škálách však velmi málo vypovídají o celku osobnosti. Až teprve v kombinaci s dalšími údaji je možno předpovídat, s jakou pravděpodobností se dítě kriminality dopustí.

2.2.4.2 Popis znaků chování

Mezi znaky osobnosti, o kterých se předpokládá, že podporují delikventní chování, patří impulzivita, sebehodnocení, morálka, komunikační dovednosti a způsob řešení konfliktů.

Impulzivita souvisí se syndromem hyperaktivity, vedle toho také s převládající časovou orientací na přítomnost. Z provedených výzkumů vyplývá, že kriminálně se chovající jedinci dávají přednost uspokojení, které přichází ihned.

Sebehodnocení delikventně se chovajících osob je v některých případech takové, že si samy sebe neváží. Navíc jedinci, kteří se dopustí trestné činnosti jednou, mají vyšší sebehodnocení než ti, co se trestné činnosti dopouští opakovaně.

Morálka je v psychologii dále dělena na tři části, a to **morální názory, morální postoje a zvnitřněné morální usuzování**. Každá z těchto složek nemá na lidské chování stejný vliv.

V morálních názorech a morálních postojích nejsou mezi delikventně se chovajícími jedinci s nedelikventně se chovajícími jedinci velké rozdíly.

Další složkou je zvnitřnělé morální usuzování. Zde je asi největší rozdíl mezi delikventně a nedelikventně se chovajícími jedinci.

Hartl a Hartlová (2000, s. 684) uvádí, že Kohlberg na základě empirického výzkumu stanovil **stadia morálního vývoje**, která jednotlivci mohou zvládat nestejným tempem. Stadií je šest, vždy dvě pro tři postupové vývojové úrovně.

V pořadí první je **předkonvenční úroveň**, kde je sociální perspektiva soustředěna na vlastní osobu. V této úrovni nemá člověk zvnitřnělé vědomí o užitečnosti konvencí, norem a zákonů. Jeho morálka je v prvním stadiu heteronomní. Jedinec se řídí tím, co je vynucováno silou a mocí. Ve druhém stadiu si už uvědomuje potřeby jiných lidí, ne však jejich práva.

Druhou úrovní je **úroveň konvenční**, která znamená rozšíření sociální perspektivy na společnost. Jedinec se ve třetím stadiu umí ztotožnit s perspektivou člena rodiny nebo jiného blízkého člověka. V rámci čtvrtého stadia je již dobré a žádoucí to, co potřebuje naše společenství.

Třetí a tím i poslední úrovní je **postkonvenční úroveň**, která se vyznačuje obecným prosociálním zaměřením osobnosti. Člověk je v posledním stadiu ztotožněn s myšlenkou obecné platnosti lidských práv a lidské důstojnosti.

Zvnitřnělé morální usuzování má i svou emoční složku. Podle některých výzkumů má emoční složka zvnitřnělého morálního usuzování větší vliv na chování mladého člověka než složka kognitivní.

Dalšími znaky, ve kterých se liší delikventně a nedelikventně se chovající mládež, jsou **komunikační dovednosti a způsob řešení konfliktů**. Jedinci chovající se delikventně mají v nižší schopnost vnímat sociální významy lidského chování. Vzniklé konflikty řeší méně konstruktivně, zkratkovitěji a agresivněji.

Aby bylo zabráněno nepříznivým vlivům vůči jedinci, je důležitá adaptabilita, která vzniká kombinací zdravé, stabilní konstituce osobnosti s některými správnými vlivy. Tato mládež dokáže lépe vzdorovat příležitostem páchat trestnou činnost.

2.2.4.3 Variabilita osobností s rizikovým chováním

Matoušek, Kroftová (2003, s. 60) uvádí podle Hewitta a Jenkinsena tyto typy osobností:

- **nesocializované agresivní typ osobnosti**, který je někdy označován jako **psychopatický**,
- **socializovaný typ osobnosti**, někdy také **subkulturální, socializované agresivní**,
- **utlumený typ osobnosti** čili **neurotický typ**.

Někdy je ještě dalšími autory připojována:

- **nezralost či nedostačivost**, někdy označováno jako **deficit pozornosti**.

Dále uvádí Matoušek a Kroftová (2003, s. 61) podle Netíka další dělení. Jde o vztah mezi strukturou osobnosti a pohotovostí k násilnému kriminálnímu chování. Pachatele násilných trestných činů dělí takto:

- **řízené, organizované a plánované kriminálně agresivní chování**,
- **neřízené, reaktivní a neorganizované kriminální chování**.

Pachateli deliktů doprovázených chladnou agresivitou bývají lidé, kteří k oběti nemají osobní vztah. Agresivita je pro ně jen prostředkem sloužícím k získání nějaké jiné hodnoty, zpravidla finanční nebo majetkové. Tuto agresivitu je možno na základě psychologického vyšetření lépe předpovědět než agresivitu lidí z druhé skupiny.

Pachatelé, jejichž jednání doprovází afektivní, horká agrese, svůj čin zpravidla přesně neplánují a k oběti mají osobní vztah. Agresivní chování u nich vždy provází afekt zlosti nebo

strachu. Zlost směřuje proti osobě, kterou pachatel deliktu vnímá jako původce konfliktu. Při vyšetření může osoba působit jako zcela normální.

2.2.5 Škola

Příchodem do školy se musí každé dítě přizpůsobit novému životnímu rytmu. Jsou zde vytvářeny nové vztahy, a to s učiteli a se spolužáky. Děti si celkem brzy začínají vytvářet svou vlastní subkulturu, která se vyznačuje svými znaky. Někdy mohou být tyto skupinky dětí základem asociálních part. Zde je důležitá role učitele, který by měl mít stejný zájem o všechny žáky, aby nedocházelo k upřednostňování některých dětí. Z různých výzkumů vyplývá, že žáci, kteří se v hodinách nezapojují a nespolupracují, špatně prospívají, mají vyšší pravděpodobnost pozdějšího sociálního selhání.

Vývoji směrem ke kriminalitě může zabránit i reakce školy na zjištěné asociální chování dětí. Neměly by být přehlíženy přestupky nebo porušení pravidel. To by u dětí mohlo vyvolat představu, že za stejný skutek nejsou vždy jasné hranice posouzení konkrétního chování.

Současné „filozofie vzdělávání“

Na současné školství jsou kladeny větší požadavky, než tomu bývalo v minulosti. Školy jsou institucemi, které zprostředkovávají vzdělání. Nyní je také zaměřeno i na různé druhy rekvalifikací, které jsou spojeny s mírou nezaměstnanosti apod.

Třemi nejvlivnějšími soudobými „filozofiemi vzdělávání“ jsou podle Matouška a Kroftové (2003, s. 63):

- **progresivismus**, prosazující pružné osobnostně orientované kurikulum (čili obsah vzdělávání) a výuku šitou na míru každému jednotlivci pomáhající mu k pochopení současného života, sebe sama i druhých,
- **rekonstrukcionismus**, který chce vytvářet sociálně orientované kurikulum podle odhadu vývojových trendů společnosti a jako cíl si stanovuje vzbudit v dětech touhu provést hned nebo v dospělosti potřebné společenské změny, např. změnu postoje k využívání přírodních zdrojů, a dát k tomu žákům potřebné kompetence,

- **esencialismus**, charakteristický pevným akademicky orientovaným kurikulem, jehož cílem je předat tradiční znalosti, dovednosti a postoje, které podle zastánců tohoto směru představují jádro západní kultury, osvědčily se v minulosti, jsou klíčem k fungování i ve stávajícím světě a jedinou jistotou pro budoucnost, protože všechny odhady trendů jsou nespolehlivé.

Edukační systém akcentuje podle zpětných vazeb, které dostává z výzkumu a z politiky, ten či onen proud. U nás byla v poslední době pocíťována potřeba přístupu v této terminologii označeného jako progresivismus (tzv. osobnostně-rozvíjející model) případně rekonstrukcionismus, což je očekávatelná reakce na dlouhodobé centralizované školství a příliš závazné osnovy, jimž byl učitelům zužován prostor pro tvořivost v minulých politických režimech.

V západních zemích patří mezi zřetelné trendy počítačová gramotnost, zvyšující se úroveň vzdělanosti populace (např. se zvyšuje počet vysokoškoláků, vzdělávání se stává celoživotní záležitostí).

Škola by měla přihlížet k individuálním potřebám dítěte. To je ovšem někdy obtížné vzhledem k počtu dětí ve třídě. Navíc ne vždy je jednoduché, aby byly spojeny zájmy školy, rodiny a společnosti. Některé rodiny se školou spolupracují jen v určité míře, jiné rodiny třeba vůbec.

Stát je hlavním činitelem, který by měl vzdělanost ve společnosti podporovat. Vzdělávací politika státu by měla vyvažovat zájmy jednotlivců a zájmy společnosti.

Problémem v oblasti vzdělanosti jsou mimo jiné mladí lidé, kteří dosáhli nejnižšího vzdělání. Jedinec s vyšším vzděláním se do společnosti lépe adaptuje, má lepší podmínky k získání práce.

Vzdělávací politika státu může delikvenci omezit, a to v souladu s dalšími politikami státu (rodinnou politikou, politikou sociálních dávek, bytovou politikou apod.). Avšak nesmí být vytvářeny takové podmínky, které nemotivují ke změně postavení ve společnosti.

Vzdělanost mládeže se mnohdy odvíjí od vzdělanosti rodičů. Nynější trendem je poskytnout všem jedincům z jakékoli společenské vrstvy stejné podmínky a příležitosti k získání určitého stupně vzdělanosti.

Jedním z problémů vzdělanosti je vzdělávací politika vůči Romům. Tato mládež je velice brzy vyřazována ze standardního vzdělávacího procesu a jsou přemísťovány do zvláštních škol. Dostupnost všech forem vzdělávání je pro Romy menší než pro ostatní, proto je jistě nutností, aby se stát o tuto problematiku více zajímal a našel nějaké řešení.

Vztah mezi školou a rodinou je velice důležitý. Rodiče by měli spolupracovat a podílet se společně se školou na vzdělání dítěte.

Podpora dobrého vztahu rodiny a školy je v západních zemích podle Matouška a Kroftové (2003, s. 73) uskutečňována pomocí:

- *informačních materiálů* zasílaných rodinám, které obsahují plán učiva a kontaktní osoby z pedagogického sboru, včetně telefonů a hodin, kdy jsou rodičům k dispozici,
- *obsáhlejších příruček*, které rodičům přibližují tradice školy, její vzdělávací cíle, přehled uplatňování absolventů, zvláštní programy pro hendikepované děti, pravidla docházky a omlouvání absencí, možnosti rodičovské participace na provozu školy,
- *dnů otevřených dveří* konaných jednou až dvakrát ročně,
- *konferencí rodičů a učitelů*, při nichž se z principu věnuje polovina času otázkám, námětům a starostem rodičů,
- *domácích návštěv* v rodinách dětí, a to buď všech, nebo jen těch, s nimiž jsou větší problémy nebo jejichž rodiče spontánně školu nenavštěvují,
- *zapojování rodičů do výuky a poradenství* jako dobrovolných spolupracovníků školy,
- *telefonického kontaktování rodičů*, při němž jsou informováni o pokrocích svého dítěte a o aktivitách třídy i školy,
- *zřizování poradenských center pro rodiče*, v nichž se rodiče setkávají s pedagogy, s jinými odborníky a také s jinými rodiči,
- *neformálních společenských setkání*,
- *zvláštních programů* pro rodiče dětí s poruchami učení, pro rodiče dětí z etnicky odlišných rodin, pro rodiče dětí jinak znevýhodněných.

V českých podmínkách jsou vztahy mezi školou a rodinou poznamenány tím, že škole chybí zpětná vazba od rodičů. Také dojem některých učitelů vyjadřuje, že se rodiče více soustředí na svou profesionální dráhu než na potřeby vlastních dětí.

2.2.6 Skupiny a subkultury mládeže

Od počátku vstupu do školy děti s neustále vzrůstající tendencí tráví více času mezi svými vrstevníky. Zde se vytváří různé formy skupin. Na jedné straně jde o **formální skupiny**, ve kterých se děti pohybují, kde jde především o skupiny v kolektivních zařízeních, které navštěvují. Na druhé straně jde o **neformální skupiny** v místech bydliště. Vytváří se různé party, jejichž hlavním znakem je společný zájem. V těchto skupinách mají rodiče či učitelé daleko menší vliv, neboť často jsou činnost a zájmy v partě těžko čitelné.

V novodobé kriminologii je zdůrazňováno, že delikvence mládeže je páchána téměř vždy v partách, tzn. v neformálních skupinách. Při vzniku neformální skupiny často dojde tím, že se vyčlení několik jedinců ze skupiny formální.

V některých případech, zejména je tomu u dysfunkčních rodin, je pro jedince vrstevnická parta důležitější než samotná rodina. Nároky na přizpůsobení se ve vrstevnické skupině jsou ve většině případů vyšší než v jiných skupinách (jde nejen o způsob vyjadřování, ale i o postoj ke škole, k rodičům, k drogám, alkoholu apod.). Děti, které necítí podporu v rodině, tak mají větší touhu stát se členem takové skupiny. Vynakládají tak daleko větší úsilí, čehož ostatní mohou velice jednoduše zneužívat.

Z literatury vyplývá, že delikventní party v českých poměrech ve většině případů vznikají z podskupin mladých lidí, kteří se dobře znají z jedné instituce, méně často se rekrutují z mládeže bydlící na jednom sídlišti. Tyto skupiny dětí se vymknou běžným mechanismům sociální kontroly, (přestanou chodit do školy, do práce), vytvoří si vlastní hodnotové preference a jejich chování je nezávislé.

Některé party přivádí ke kriminální činnosti trávení času v hernách, na diskotékách, z čehož vyplývá postupný nedostatek finančních prostředků. Tato finanční situace poté vyústí v

delikventní chování, kde jde především o drobné krádeže, které mohou v budoucnu přerůst až v organizovanější trestnou činnost.

Matoušek a Kroftová (2003, s. 86) dělí kriminogenní skupiny a subkultury mládeže následovně:

- stabilní a nestabilní kriminální skupiny,
- drogová subkultura,
- subkultura rasistická,
- subkultura pseudonáboženská.

2.2.6.1 Stabilní a nestabilní kriminální skupiny

Tyto dvě skupiny jsou rozlišovány podle míry, do jaké se společensky hendikepovaná mládež organizuje.

- **Stabilní a integrované skupiny** – vznikají obvykle v prostředí, kde jsou delikventní normy přijímány i dospělými, dospělí v něm do jisté míry slouží jako učitelé. V našich podmínkách této skupině odpovídají např. gangy romských kapsářů.
- **Neintegrované a nestabilní skupiny** – jsou obvykle vysoce násilnické, vznikají v nestabilním prostředí, kde chce mládež projevit svou sílu a nebojácnost. Hlavním znakem je násilí. V očích veřejnosti tyto skupiny vzbuzují největší obavy. Ve srovnání se světem je u nás prozatím těchto skupin málo.

2.2.6.2 Drogová subkultura

Jedná se o mladé lidi, kteří neuspěli podle měřítek majoritní společnosti, ani podle měřítek stabilních delikventních skupin. Tito lidé se vzájemně spojují do skupiny a navzájem se posilují. Typickým znakem pro tuto skupinu je nadměrné užívání alkoholu, drog. Prostředky pro svou činnost získávají různými způsoby jako je např. žebrání, půjčky, drobné krádeže apod.

Provedenými výzkumy bylo zjištěno, že v českém prostředí je daleko větší počet trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu než množství trestných činů spáchaných pod vlivem drog.

2.2.6.3 Subkultura rasistická

V této subkultuře můžeme pozorovat podobné znaky jako u subkultury násilí. Avšak liší se od ní propracovanější ideologií. Navíc rasismus má své dějiny. Pokud se zaměříme pouze na mládež jde zejména o hnutí skinheadů.

Skinheadi jsou hnutím pocházejícím z Anglie, kde bylo v šedesátých letech reakcí dělnické mládeže na kulturu hippies a na rostoucí přistěhovalectví, které ohrožovalo uplatnění mladých, málo kvalifikovaných lidí na trhu práce. Tato skupina lidí kladla důraz na patriotismus, na rodinu a odmítání drog. Ve střední Evropě se toto hnutí objevuje až po protikomunistických převratech. U nás se hnutí dělí do několika organizací. Tyto skupiny jsou velmi soudržné, ostražité proti neznámým lidem, mají vypracovanou hierarchickou a vojenskou strukturu. Jejich činnosti jsou plánované, mají propracovaný náborový systém. Mají vlastní kodex správného a nesprávného chování, mají vlastní výcvikové příručky pro pouliční boj, pro chování při zadržení policií. V těchto a dalších znacích můžeme nalézt podobu s náboženskými sektami.

Skinheads jsou od ostatních druhů trestné činnosti odlišní. U jejich kriminality chybí motiv majetkového zisku nebo odvety. Zpravidla je obětí útočníkům neznámá. Při kriminální činnosti této skupiny bývají následky velmi vážné.

2.2.6.4 Subkultura pseudonáboženská

Satanisté mají prozatím menší početní zastoupení než předchozí rasistická subkultura. Mezi širokou veřejností jsou považováni za náboženskou sektu. V pravém slova smyslu ovšem nejsou žádnou sektou, neboť jejich učení nemá systematickou povahu, nemá žádného autoritativního vůdce, ani žádnou vnitřní strukturu.

V našich podmínkách je odhadováno několik stovek příslušníků tohoto hnutí. Mezi jejich činnosti patří tzv. černé mše, při nichž požívají moč a výkaly, dochází ke skupinovým souložím, obětování zvířat. Oběti jsou vybírány náhodně.

2.3 Možnosti prevence a úloha Policie ČR

Policie ČR jistě patří k zásadním článkům celé problematiky trestního řízení. V této souvislosti se od ní očekávají i nejrůznější preventivní opatření vedoucí k odklonu od protiprávní činnosti.

Prevence kriminality v sobě zahrnuje soubor nerepresivních opatření směřující k předcházení páchaní kriminality a snižování obav z ní. V této oblasti najdeme opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejich následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jde hlavně o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů.

Objekty prevence kriminality jsou *kriminogenní faktory* (sociální prostředí, příčiny a podmínky kriminality), *potenciální či skuteční pachatelé trestné činnosti*, *potenciální či skutečné oběti trestných činů*.

Preventivní aktivity jsou z hlediska adresátů nebo obsahu členěny do několika úrovní:

- **Primární prevence** zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Pozornost je obzvlášť zaměřena na pozitivní ovlivňování mládeže, která není dotčena negativními jevy (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Hlavní úloha primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích.
- **Sekundární prevence** se zabývá těmi jedinci a skupinami osob, u nichž je vyšší pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, apod.) a příčiny kriminogenních situací. Jde především o členy rodin s nízkou sociokulturní úrovní, mládež trávící svůj čas bez dozoru a smysluplné náplně na ulici, členové skupin vyznačujících se negativistickým a agresivním přístupem k okolí a další.

- **Terciární prevence**, tzv. prevence následná, spočívá ve znovuzачlenění kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění vč. rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení, apod.). Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí. Snahou je předcházet recidivě a prohlubovat sociální dezintegraci lidí, kteří už vykazují poruchy sociálních procesů a sociálních institutů. Zvláštní důraz se přitom klade na předcházení recidivy trestné činnosti.

2.3.1 Činnost preventivně informační skupiny Policie ČR na okresní úrovni

Při každém okresním ředitelství Policie ČR je zřízena preventivně informační skupina, která se zabývá prevencí kriminality. Každá z těchto skupin vychází ze společných zásad činnosti, navíc každá oblast se zaměřuje na problematiku, která je pro danou lokalitu specifická.

Preventivně informační skupina kanceláře ředitele okresního ředitelství vychází při své činnosti zejména z potřeb veřejnosti, z celkové bezpečnostní situace příslušného teritoria a z potřeb služeb policie. Její činnost je převážně informační, poradenská, prezentační, analytická, dokumentační, vzdělávací a osvětová. O své činnosti informují preventisté na okresní úrovni územně nadřízeného krajského koordinátora.

Preventivně informační skupina na okresní úrovni zabezpečuje následující činnost:

a) v oblasti styku s veřejností dle vlastních možností organizují a zabezpečují:

- akce pro veřejnost prezentující profesionalitu a činnost policie, např. dny s policií, soutěže apod.,
- provoz poradenské místnosti a schránek důvěry policie,
- poradenskou a konzultační činnost z oblasti prevence kriminality a dopravní nehodovosti,
- tvorbu a distribuci preventivních a informačních materiálů,
- tématické besedy a práci se specifickými a rizikovými skupinami obyvatelstva a spolupráci s nevládními organizacemi na úseku prevence kriminality,

b) podílejí se:

- na tvorbě a realizaci dílčích projektů prevence kriminality pořádaných orgány státní správy nebo samosprávy v regionu, do kterých je policie zapojena,
- na rozvíjení pracovních kontaktů s orgány státní správy a samosprávy a ostatními subjekty, zejména s těmi, které jsou zapojeny do součinnostního programu prevence kriminality na místní úrovni,
- na aktivitách orgánů místní samosprávy, organizací, institucí a nevládních organizací působících na místní úrovni v oblasti prevence kriminality, nehodovosti a drogové závislosti,
- na spolupráci se službou kriminální policie a vyšetřování, zejména s Policií ČR národní protidrogovou centrálou služby kriminální policie a vyšetřování, subjekty zabývajícími se zabezpečovací technikou a pojišťovnictvím a jinými orgány, např. s poradním sborem pro situační prevenci kriminality,

c) na úseku analytické a signalizační činnosti zabezpečují:

- přijímání a realizaci vlastních preventivních, výchovných a informačních opatření,
- návrhy adekvátních preventivních opatření ve vybraných lokalitách s cílem omezit bezpečnostní rizika,
- vnitřní informační servis a monitoring zpráv pro potřeby policie, získávání, shromažďování a využívání materiálů obsahujících informace o prevenci kriminality, technické a další informace týkající se tématicky činnosti preventivně informačních skupin policie,

d) v oblasti styku s médii zajišťují:

- aktuální informační servis o bezpečnostní situaci na teritoriu,
- informování o preventivních projektech a aktivitách,
- tiskové besedy a konference,
- zveřejnění pátrání po osobách a věcech v médiích,
- vytváření a naplňování policejních rubrik v tisku a v elektronických médiích.

2.3.2 Programy v dané lokalitě

Programy v lokalitě Jablonec nad Nisou jsou realizovány preventivně informační skupinou při Okresním ředitelství Policie ČR Jablonec nad Nisou. Jedná se především o tyto programy:

Den integrovaného záchranného systému

V současné době se Policie ČR v oblasti mládeže aktivně zapojuje do akcí jako je Den integrovaného záchranného systému, kde se prezentují jednotlivé složky Policie ČR.

Besedy ve školských zařízeních

Ve spolupráci se školami jsou prováděny besedy na aktuální témata týkající se kriminality.

Community policing

V současné době je v této lokalitě rozvíjen celorepublikový projekt Community policing, do kterého je zapojována i mládež.

Community Policing znamená jednak komunitní přístup k policejní práci, policejní práci orientovanou na službu veřejnosti, anebo společenskou policejní činnost. Předmětem zájmu community policing jsou následky, které kriminalita způsobuje, vzniklé škody a potenciální hrozby.

Zjednodušeně můžeme říci, že jde o souhrn takových policejních přístupů, které dokáží identifikovat a pojmenovat řadu problémů v oblasti veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti. V návaznosti na označení jevů pak policie navrhne možnosti opatření jevům předcházející a to nejen vlastních, tedy policejních, ale i takových, na kterých se bude podílet široká veřejnost. Na základě komunikace mezi všemi zmíněnými – tedy policií i veřejností, vznikne řada aktivit, které jsou zaměřené především na odstraňování příčin těchto problémů.

Policie se tak chová proaktivně, předchází kriminalitě tím, že navrhuje na základě svých znalostí a zkušeností taková opatření, která jí zamezí už při jejím vzniku.

Ajaxův zápisník

Mezi další preventivní projekty Policie ČR, které v Jablonci nad Nisou probíhají, patří Ajaxův zápisník.

Jedná se o preventivně výchovnou učební pomůcku, pomocí které se děti nenásilnou formou odpovídající jejich věku seznamují se zásadami bezpečného chování, dozvídají se o patologických jevech, kterými jsou v dnešní době ohrožováni. Přitom jsou jim představeny činnosti jednotlivých služeb republikové policie.

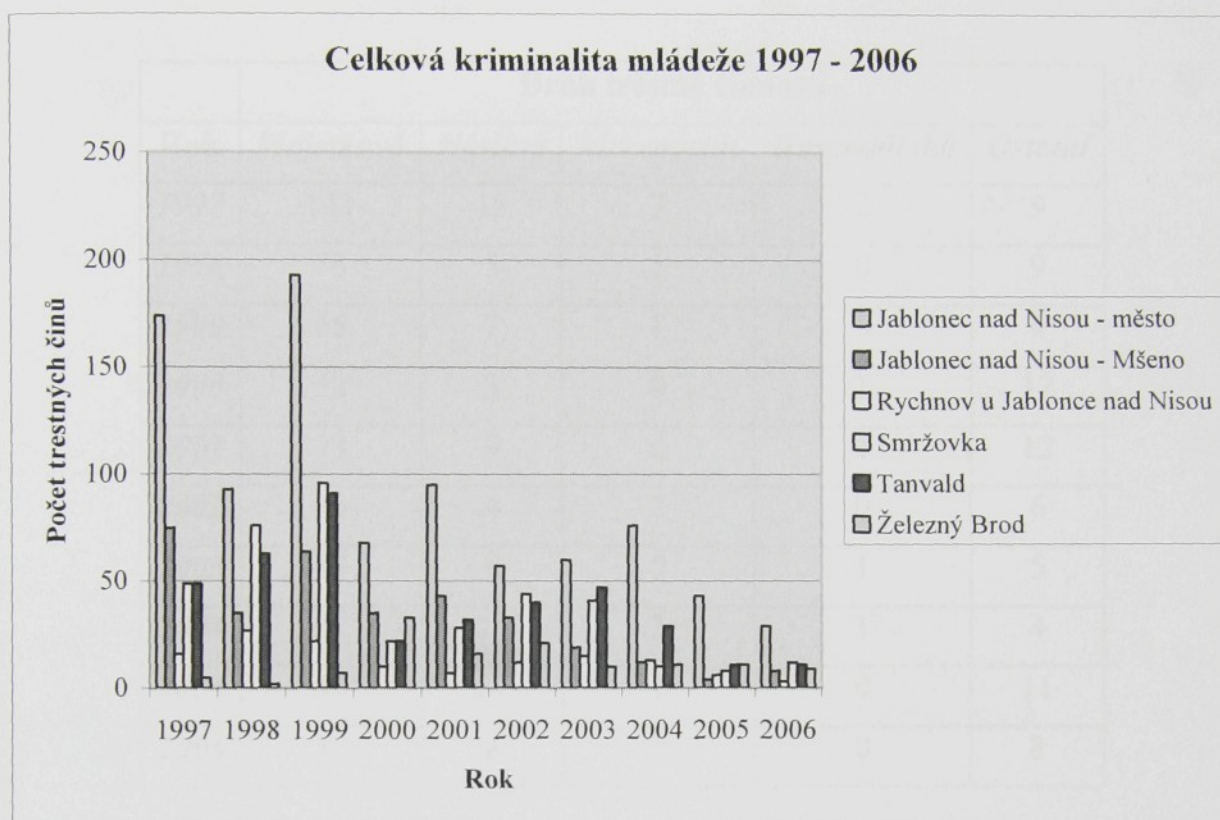
3 Praktická část

Vývoj trestné činnosti mládeže v rámci Okresního ředitelství Policie České republiky v Jablonci nad Nisou ukazuje, že největší zastoupení v této oblasti trestné činnosti připadá Obvodnímu oddělení Policie České republiky Jablonec nad Nisou – město (viz tabulka a graf č. 1).

Tabulka č. 1 obsahuje počet spáchaných trestných činů ze strany mládeže za uplynulá období na území jednotlivých obvodních oddělení při Okresním ředitelství Policie ČR Jablonec nad Nisou.

Obvodní oddělení	Rok									
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
<i>Jablonec nad Nisou – město</i>	174	93	193	68	95	57	60	76	43	29
<i>Jablonec nad Nisou – Mšeno</i>	75	35	64	35	43	33	19	12	4	8
<i>Rychnov u Jablonce nad Nisou</i>	16	27	22	10	7	12	15	13	6	3
<i>Smržovka</i>	49	76	96	22	28	44	41	10	8	12
<i>Tanvald</i>	49	63	91	22	32	40	47	29	11	11
<i>Železný Brod</i>	5	2	7	33	16	21	10	11	11	9

Graf č. 1 znázorňuje údaje dle tabulky č. 1.

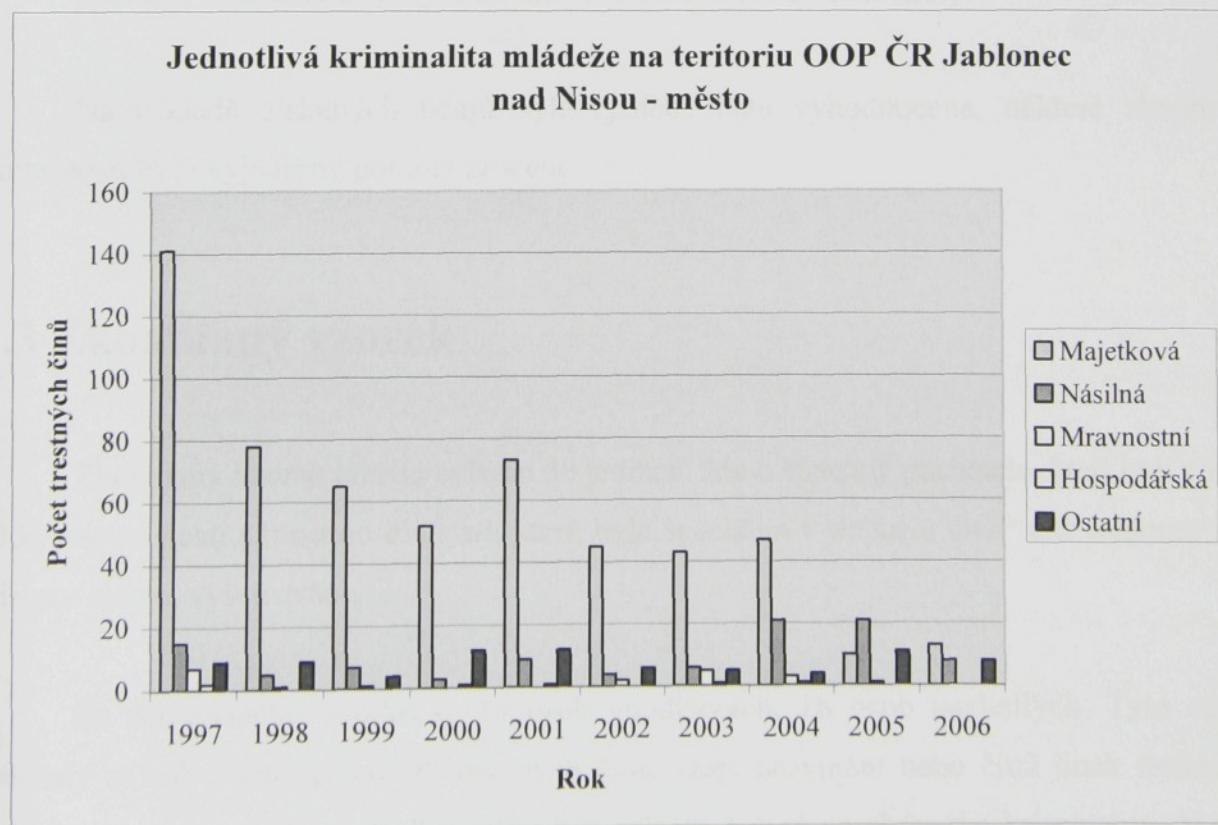

Pokud se zaměříme na zastoupení jednotlivé trestné činnosti mládeže na teritoriu obvodního oddělení s nejvyšším počtem spáchané trestné činnosti mládeže, zjistíme, že nejvíce je páchána majetková trestná činnost. Pak následuje s větším odstupem další trestná činnost (viz tabulka a graf č. 2).

Tabulka č. 2 uvádí počet spáchaných trestných činů ze strany mládeže v jednotlivých oblastech trestné činnosti na teritoriu OOP ČR Jablonec nad Nisou - město.

	Druh trestné činnosti				
Rok	Majetková	Násilná	Mravnostní	Hospodářská	Ostatní
1997	141	15	7	2	9
1998	78	5	1	0	9
1999	65	7	1	0	4
2000	52	3	0	1	12
2001	73	9	0	1	12
2002	45	4	2	0	6
2003	43	6	5	1	5
2004	47	21	3	1	4
2005	10	21	1	0	11
2006	13	8	0	0	8

Graf č. 2 znázorňuje data dle tabulky č. 2.

3.1 Stanovení předpokladů

- 1) Mládež páchající trestnou činnost pochází převážně z neúplných rodin.
- 2) Lze předpokládat, že mezi kriminálně se chovající mládeží jsou více zastoupeni chlapci.
- 3) Více než 50% mládeže, která se dopouští trestné činnosti, má zároveň problémy ve škole (docházka, špatný prospěch apod.).

3.2 Použité metody

Práce vychází z údajů skutečných pachatelů, kteří byli v souvislosti se spáchanými trestnými činy vyšetřováni. Byla použita metoda studia dokumentace a následně byla provedena analýza získaných dat. Ze spisů bylo vycházeno z těchto materiálů:

- výpověď jedince,
- posudek vypracovaný městským úřadem, referátem sociálních věcí,
- posudek ze základní školy, odborného učiliště nebo střední školy.

Na základě získaných údajů byla zjištěná data vyhodnocena, některé zkoumané skutečnosti byly vyjádřeny pomocí procent.

3.3 Zkoumaný vzorek

Zkoumaný vzorek tvořilo celkem 30 jedinců. Jde o všechny pachatele, kteří byli v roce 2006 v souvislosti s trestnou činností, která byla spáchána v teritoriu OOP ČR Jablonec nad Nisou – město, vyšetřováni.

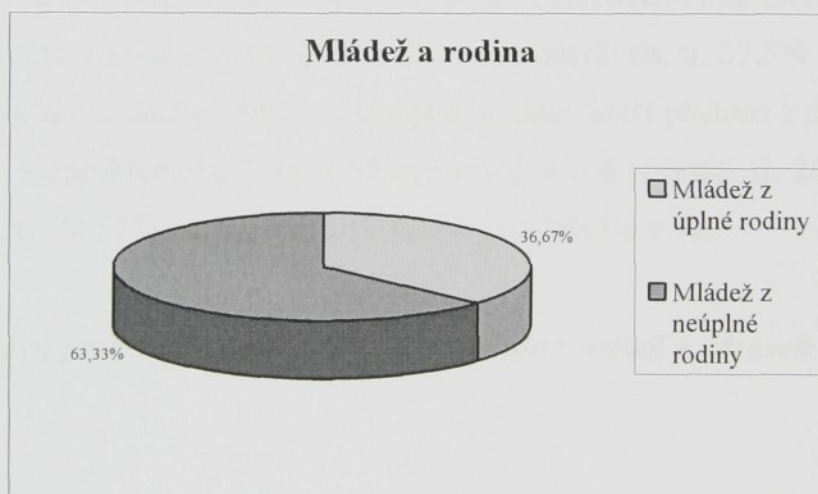
Ze zkoumaného vzorku je 14 osob mladistvých, 16 osob nezletilých. Tyto osoby spáchaly za rok 2006 celkem 29 trestných činů, resp. provinění nebo činů jinak trestných. Jednalo se o 13 majetkových, 8 násilných a dalších 8 činů ze zbývajících kriminality. V roce 2006 nebyl spáchán žádný mravnostní ani hospodářský čin.

3.4 Získaná data a jejich interpretace

Na základě získaných údajů bylo zjištěno, že z celkového počtu pachatelů převažují jedinci pocházející z neúplných rodin. Přesně se jedná o 19 osob, tj. 63,33% (viz graf č. 3). Z toho je 8 mladistvých a 11 nezletilých. Ve skupině mladistvých jde tedy o 57,14%, u nezletilých se jedná o 68,75%.

Z celkového počtu jedinců z neúplných rodin žije 10 s rozvedenou matkou, 2 s rozvedenou matkou a jejím druhem, 2 se svobodnou matkou, 1 se svobodnou matkou a jejím druhem, 2 s rozvedeným otcem a jeho družkou, 1 s ovdovělým otcem, 1 s babičkou.

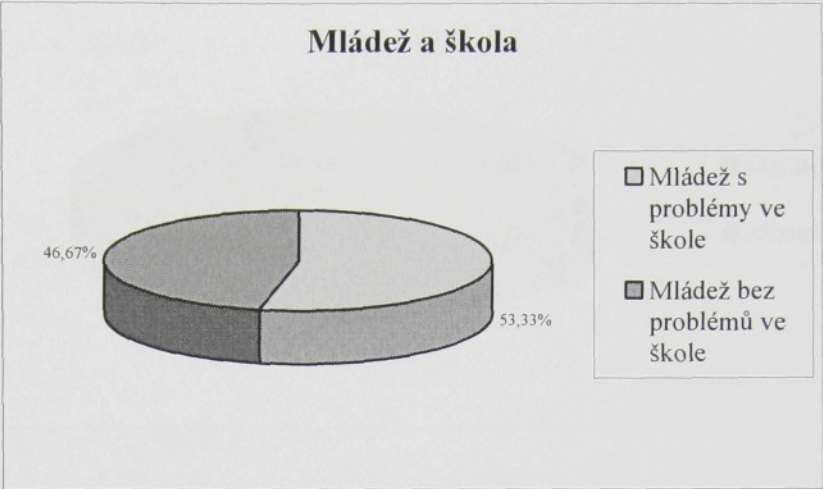
Graf č. 3 porovnává skupiny kriminálně se chovajících jedinců, kteří pochází z neúplných rodin a kteří pochází z rodin úplných.

Ze zkoumaného vzorku vyplývá, že mezi jedinci není zastoupena ani jedna dívka. Poměr chlapců a dívek tak vyznívá jednoznačně pro chlapce.

Z provedeného průzkumu je zřejmé, že větší zastoupení mezi kriminální mládeží mají jedinci, kteří mají zároveň problémy i ve škole. Z celkového počtu 30 osob přesně 16 osob má problémy ve škole, které se projevují záškoláctvím, špatným prospěchem, apod. V procentovém vyjádření se jedná o 53,33% jedinců (viz graf č. 4). Z tohoto celkového počtu 16 osob je 7 mladistvých a 9 nezletilých.

Graf č. 4 porovnává skupiny kriminálně se chovajících jedinců, kteří mají problémy ve škole a kteří ve škole patří žáky s bezproblémovým chováním.

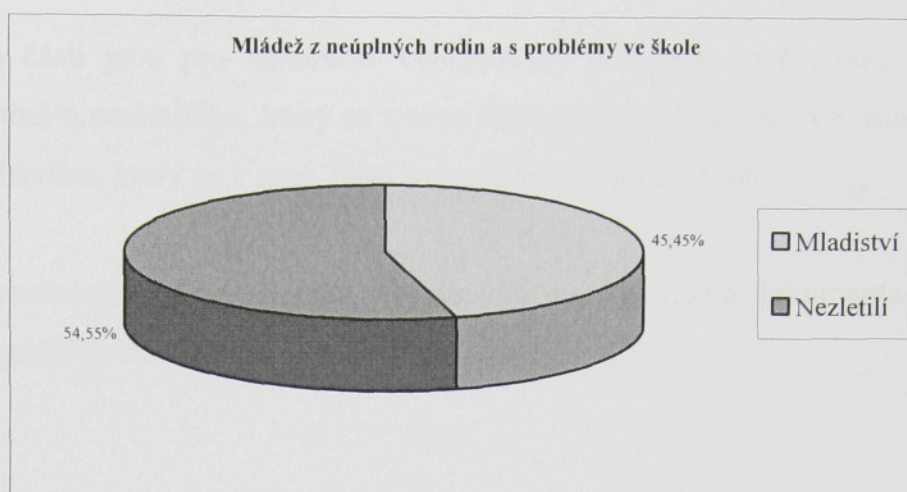

Ve zkoumaném vzorku mládeže jsou zastoupeni jedinci, kteří současně pochází z neúplných rodin a zároveň mají problémy ve škole. Z celkového množství jde o 11 jedinců, tj. 36,67%. Z toho je 5 mladistvých, tj. 35,71%, a 6 nezletilých, tj. 37,5% (viz tabulka č. 3). Stejně tak mají ve zkoumaném vzorku zastoupení jedinci, kteří pochází z úplných rodin a ve škole patří mezi bezproblémové žáky. Celkem se jedná o 6 jedinců, tj. 20%. Z toho jsou 4 osoby mladistvé, tj. 28,57% a 2 nezletilé, tj. 12,5% (viz tabulka č. 4).

Tabulka č. 3 udává přehled jedinců, kteří žijí v neúplné rodině a zároveň mají problémy ve škole.

Mládež z neúplných rodin a s problémy ve škole	
11	
Mladiství	Nezletilí
5	6

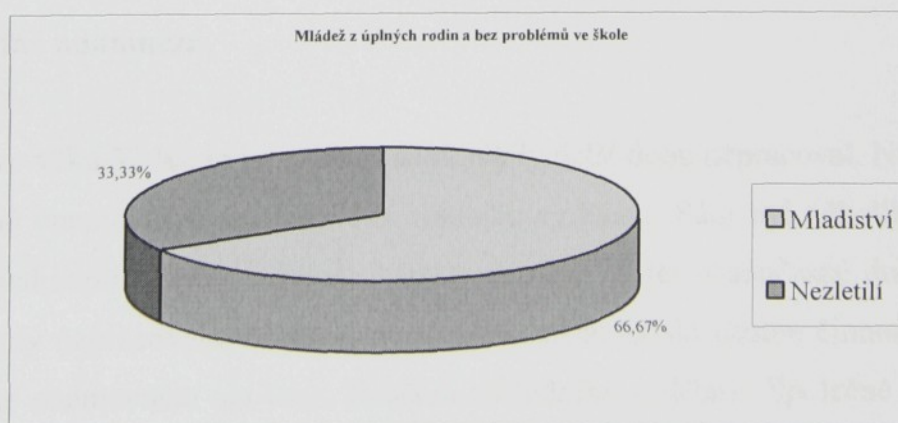
Graf č. 5 znázorňuje data dle tabulky č. 3.

Tabulka č. 4 udává přehled jedinců, kteří žijí v úplné rodině a zároveň nemají problémy ve škole.

Mládež z úplných rodin a bez problémů ve škole	
6	
Mladiství	Nezletilí
4	2

Graf č. 6 znázorňuje data dle tabulky č. 4.

3.5 Případová studie

V této části jsou pro názornost vypracovány dvě případové studie, kde v prvním případě se jedná o nezletilého, který se v roce 2006 dopustil krádeže. Ve druhém případě se jedná o mladistvého, který se v roce 2006 dopustil ublížení na zdraví.

Při vypracování obou případů byla použita metoda studia dokumentace, odkud byla získávána všechna potřebná data.

3.5.1 Případová studie nezletilého

3.5.1.1 Osobní anamnéza

Jedná se o nezletilého romského chlapce A.B., věk 12 let, který bydlí společně s oběma rodiči a třemi sourozenci. Nejprve nastoupil do základní školy, ale po dvou letech byl přeřazen do zvláštní školy. Od vstupu do školy má problémy s docházkou a také s prospěchem. Do současné doby nebyl nikdy nijak zvlášť nemocen, neprodělal žádný závažný úraz. Nemá žádné vyhraněné zájmy. Případ krádeže, které se dopustil v roce 2006, je u tohoto jedince prvním protiprávním jednáním. Toho se dopustil z důvodu získání finanční hotovosti.

3.5.1.2 Rodinná anamnéza

Otec ve věku 32 let, je bez zaměstnání, nikdy delší dobu nepracoval. Nikdy neprodělal žádné závažné onemocnění ani úraz. Má základní vzdělání. Sám byl několikrát v minulosti stíhán za majetkovou trestnou činnost. Matka ve věku 29 let, v současné době na mateřské dovolené, nikdy nepracovala, nikdy se v minulosti nedopustila trestné činnosti. Neprodělala žádné závažné onemocnění ani úraz. Dosáhla základního vzdělání. Společně jsou manželé a mají celkem čtyři vlastní děti. Vztah mezi oběma rodiči je posuzován jako dobrý, ke konfliktům v rodině podle zjištěného nedochází. Finanční situace rodiny je závislá na sociálních dávkách.

3.5.1.3 Studium dokumentace

Nezletilý A.B. se narodil v roce 1994. Od svého narození žije společně se svými rodiči v malém bytě. Je prvním potomkem svých rodičů. Když se narodil, jeho matce bylo teprve 17 let. Je tedy pravděpodobné, že se narodil jako nechtěné a neplánované dítě. Otec měl v minulosti problémy s trestnou činností, kdy se dopouštěl trestných činů, zejména majetkových. Ani jeden z rodičů v současné době nepracuje, příjmy rodiny tvoří pouze sociální dávky. Nyní mají rodiče společně již čtvrté dítě. S přibývajícím počtem členů domácnosti mají oba rodiče na nezletilého A.B. méně času. Sám nezletilý A.B. nemá žádné záliby, a tedy ani nenavštěvuje žádné zájmové kroužky. Ve věku 6 let nastoupil do základní školy, kde se ihned začaly projevovat problémy s učením, kterým předcházela další problém, kterým byla školní docházka. Proto byl po dvou letech přerazen do zvláštní školy, kde došlo k minimálnímu zlepšení v prospěchu. Co se týká docházky, byla s rodiči celá záležitost řešena s tím, že nyní nezletilý A.B. do školy dochází téměř pravidelně. Od rodičů dostává příležitostně minimální finanční prostředky.

Ze spisu vyplývá, že se ve škole kamarádí zejména s problémovými spolužáky, což je jednou z hlavních příčin jeho trestné činnosti. Tito spolužáci si občas drobnější krádeží „pomohou“ k finančnímu zisku. A aby nezletilý A.B. nezůstal v této kamarádské skupině „mimo hru“, dopustil se krádeže, při které odcizil jízdní kolo. To chtěl poté prodat a nabízel ho jiným spolužákům včetně vysvětlení, jak ke kolu přišel. Tito spolužáci pak celou záležitost oznámili učitelům, kteří dále celou záležitost řešili. U nezletilého A.B. jde o první případ protiprávního jednání. Přijatá opatření nejsou do současné doby známa.

3.5.2 Případová studie mladistvého

3.5.2.1 Osobní anamnéza

Jedná se o mladistvého muže C.D., věk 16 let, který bydlí společně s matkou, která se s otcem rozvedla, když bylo C.D. 13 let. Žije pouze s matkou. Je jejím jediným dítětem. Otec s rodinou neudrhuje žádný styk. Základní školu ukončil řádně bez problémů, nyní studuje na střední průmyslové škole. Zde nemá žádné větší problémy. Jde o uzavřeného člověka, bez

přátel. Do současné doby nebyl nikdy nijak zvlášť nemocen, neprodělal žádný závažný úraz. Mezi jeho záliby patří práce s počítačem. Případ ublížení na zdraví, kterého se dopustil v roce 2006, je u tohoto jedince prvním protiprávním jednáním. Svým kriminálním jednáním řešil problém, který nastal mezi ním a jeho spolužákem.

3.5.2.2 Rodinná anamnéza

Otec ve věku 37 let, je zaměstnán jako dělník. Je vyučen v oboru automechanik. Nikdy neprodělal žádné závažné onemocnění ani úraz. Nikdy nebyl v minulosti trestně stíhán. Matka ve věku 36 let, pracuje jako prodavačka, nikdy se v minulosti nedopustila trestné činnosti. Neprodělala žádné závažné onemocnění ani úraz. Je vyučena v obou, ve kterém pracuje. Rodiče byli manželé 14 let, když bylo mladistvému C.D. 13 let, tak se rozvedli. Mají spolu jediné dítě. Otec se s rodinou od rozvodu vůbec nestýká. Hlavním důvodem rozvodu byly nejrůznější problémy mezi rodiči, které otec řešil fyzickými útoky vedenými proti matce. Finanční situace rodiny se pohybuje spíše u spodní hranice průměrné úrovně.

3.5.2.3 Studium dokumentace

Mladistvý C.D. se narodil v roce 1990. Do svých 13 let žil společně se svými rodiči, pak se rodiče rozvedli. Nyní žije pouze s matkou, otec není s rodinou od rozvodu vůbec v kontaktu. Oba spolu žijí v menším bytě. Je jediným potomkem svých rodičů. Ani otec ani matka v minulosti nebyli prošetřováni pro trestnou činnost. Oba rodiče v současnosti pracují. Sám mladistvý se od základní školy zajímá o počítače. Základní školu ukončil bez problémů, na současné střední průmyslové škole také nemá žádné problémy.

Z dokumentace plyne, že ve škole nemá téměř žádné kamarády, což je zřejmé i z jeho uzavřenosti. Navíc se ještě plně nezvykl na nové prostředí školy, kde nyní studuje. To vše je jedním z důvodů, proč je ve školním prostředí vystavován neustálým slovním narážkám ze stran spolužáků (nezapojuje se do různých aktivit apod.). Stejně tak tomu bylo i dne, kdy fyzicky napadl svého spolužáka. V tento den opětovně čelil slovním narážkám jednoho ze svých spolužáků, což už nevydržel a všechno skončilo ublížením na zdraví, kterého se

mladistvý C.D. dopustil na svém vrstevníkovi přímo ve škole. Přijatá opatření nejsou do současné doby známa.

4 Závěr

Z celkového počtu 30 jedinců pochází 19 osob z neúplných rodin, což je více jak jedna polovina, tj. 63.33%. Tímto byl potvrzen první předpoklad, že mládež páchající trestnou činnost pochází převážně z neúplných rodin.

Dále byl potvrzen druhý předpoklad, že mezi mládeží, která se chová kriminálně, mají větší zastoupení chlapci. Z tohoto průzkumu tento předpoklad vyzněl jednoznačně pro chlapce, neboť ve zkoumaném vzorku není zastoupena ani jedna dívka.

Třetí předpoklad byl také potvrzen, protože ze všech 30 osob mládeže, která se dopouští trestné činnosti, má ve škole problémy 16 osob, což v procentovém vyjádření činí 53,33%.

Všechny tři stanovené předpoklady byly provedenou analýzou ověřeny a potvrzeny.

Dalším zpracováním bylo konkrétně zjištěno, že většina jedinců, kteří pochází z neúplných rodin žije pouze s matkou. Častým jevem mezi rodiči těchto jedinců je rozvod.

Z případové studie nezletilého A.B. vyplývá, že tento jedinec žije v úplné rodině, má tři sourozence. Otec se v minulosti dopustil trestné činnosti. Nezletilý A.B. má problémy ve škole, a to jak s prospěchem, tak s docházkou. Nemá téměř žádné finanční prostředky, navíc ve škole kamarádí s problémovými žáky. Všechny tyto skutečnosti můžeme zařadit mezi hlavní příčiny, proč ze strany nezletilého došlo ke kriminálnímu chování.

Z případové studie mladistvého C.D. bylo zjištěno, že nyní žije v neúplné rodině, nemá žádného sourozence. Otec se s rodinou vůbec nestýká. Ve škole nemá a nikdy neměl žádné problémy s docházkou ani s prospěchem. Jen se méně zapojuje do komunikace s ostatními spolužáky, což bylo jednou z příčin jeho kriminálního chování. Na chování

mladistvého mohlo mít vliv také jednání otce, který podobné problémy řešil stejným způsobem s matkou v době, kdy ještě společně žili, tzn. před rozvodem.

Nakonec lze konstatovat, jak vyplývá z hodnocení jednotlivých předpokladů, že kriminálně se chovající jedinci zároveň pochází z neúplných rodin nebo mají problémy ve škole. Proto je např. v prevenci kriminality nutné, aby byla činnost více zaměřena na tyto skupiny mládeže.

5 Navrhovaná opatření

Navrhovaná opatření neboli doporučení je možno rozdělit do dvou kategorií. V první řadě jde o obecná doporučení, která jsou pro všechny oblasti v rámci republiky stejná či obdobná. Druhou kategorií tvoří ta doporučení, která jsou specifická pro danou oblast.

5.1 Obecná doporučení

Prevence kriminality je poměrně novým efektivním nástrojem ke snižování kriminality. Do této oblasti jsou zapojovány různé resorty: vnitra, sociálních věcí, školství, zdravotnictví, spravedlnosti a nezávislé soudy. Spolupráce mezi těmito resorty je důležitá. S tím souvisí včasné vyhledání problému a následné navržení odpovídajícího řešení, což by mohlo působit k omezení společensky nežádoucích projevů u mládeže. Např. do současné strategie Republikového výboru pro prevenci kriminality, jehož členy jsou i výše uvedené resorty, zapadá omezování příležitostí páčání trestné činnosti, prevence násilí ve školách, podpora nabídky aktivit volného času, podpora spolupráce školy s rodiči a veřejností, prevence zneužívání drog, prevence záškoláctví, rozvoj poradenských institucí ve školách.

Dalším možným řešením kriminality je snížení hranice trestní odpovědnosti. Samotné snížení hranice trestní odpovědnosti ale neřeší příčiny kriminálního chování. Navíc tímto řešením mohou vzniknout i další problémy, např. přiznání odpovědnosti i v jiných oblastech života.

Nesmíme zapomenout na skutečnost, že důležitou roli hraje zejména výchova mládeže v rodině a ve škole.

Neopomenutelnou součástí je péče o jedince po vykonání trestu s tím, aby měla možnost se opětovně zařadit zpět do společnosti.

5.2 Doporučení pro zadanou lokalitu

Pokud se zaměříme na zadanou lokalitu, kde byl zkoumán vzorek mládeže, tak prevence kriminality ze strany Policie ČR má jistě rezervy. Podle mého názoru, ve srovnání s jinými okresy, se zdejší okresní ředitelství Policie ČR méně zapojuje do prevence kriminality mládeže. Především jde o různé vlastní projekty, kdy např. v současné době není realizován žádný projekt ze strany preventivně informační skupiny žádný vlastní projekt, který by byl zaměřen přímo na mládež a kriminalitu. Na druhou stranu má preventivní činnost oproti minulosti vzrůstající tendenci, a to zejména kvůli několika celorepublikovým projektům, které se začínají realizovat i této lokalitě.

6 Seznam použitých zdrojů

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 2000. 254 s. ISBN 80-7178-475-3

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X

MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 144 s. ISBN 80-7178-747-7

MAREŠ, J. *Kvalita života u dětí a dospívajících*. 1. vyd. Brno: MSD, 2006. 228 s. ISBN 80-86633-65-9

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X

NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia, 1997. 437 s. ISBN 80-200-0625-7

PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2004. 204 s. ISBN 80-247-0542-7

PROTIVINSKÝ, M. *Prevence kriminality*. 1. vyd. Praha: Trivis, 1999. 86 s. ISBN 80-86244-03-2

ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. 84 s. ISBN 80-7083-697-0

URL: <<http://www.mvcr.cz>> [citováno 30. března 2007]

VEČERKA, K. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 139 s. ISBN 80-7338-033-1

VEČERKA, K. *Prevence kriminality v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 202 s. ISBN 80-86008-24-X

VEČERKA, K., HOLAS, J. *Úspěšnost preventivní práce*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. 63 s. ISBN 80-86008-95-9

ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002. 231 s. ISBN 80-86473-08-2

V211/04 P_b
+ CD